№ 153. Київ. П'ятниця, 4 іюля (17 липня), р. 1908. Ціна окремого № 4 коп. № 153.

РАДА

газета політична, економична і літературна

ВИХОДИТЬ ЩО-ДНЯ, ОКРІМ ПОНЕДІЛКІВ.

Рік третій.

Адреса редакції і контори:
у Київі, Велика Підвальна вул. д. 6,
біля Золотих воріт.

Телефон редакції 1458.

Телефон друкарні 1069.

Умови передплати на р. 1908.

на 1 рік	на 11 м.	на 10 м.	на 9 м.	на 8 м.	на 7 м.	на 6 м.	на 5 м.	на 4 м.	на 3 м.	на 2 м.	на 1 м.
6.	5.70	5.20	4.75	4.25	3.75	3.25	2.75	2.25	1.75	1.25	65.

Рокові передплатники можуть виплачувати передплату частками, в 2 строки: на 1 янв. 3 карб. і на 1 апр. 3 карб., в 3 строки: на 1 янв. 2 карб., на 1 февр. 2 карб. і на 1 марта 2 карб.

За границю: на рік 11 карб., на півроку 5 карб. 50 к., на 3 міс. 2 карб. 75 к., на 1 міс. 1 карб.

Передплата приймається тільки з 1-го числа кожного місяця.

За зміну адреси 30 коп.

Авторі рукописів повинні подавати своє призвіще і адресу. Редакція може скорочувати і зміняти статі; більші статі, до друку негодящі, переховуються в редакції 3 місяці і висилаються авторам їх коштом, а дрібні замітки й дописи одразу знищуються.

Рукописи, на яких не зазначені умови друку, вважаються безплатними.

Умови друкування оповісток:

За рядок петіту попереду тексту або за його місце платиться: за перший раз 40 коп., за другий 20 коп.

За рядок петіту після тексту: за перший раз 20 коп., за другий—10 коп. Хто шукає заробітку, платить за оповістку в 3 рядки 10 коп. за раз

Контора газети „РАДА“

просить шановних передплатників, яким в цьому місяці кінчається срок передплати, поспішити з відновленням її, щоб з першого іюля не було перепинки в одбіранню газети. р—257—5

Літній театр Купецького Саду.

Товариство Українських Артистів під орудою П. К. САКСАГАНСЬКОГО.

Сьогодня, 4 го іюля,

бенефіс артиста К. М. Позняченка

„ГЛИТАЙ АБО-Ж ПАВУК“,

драма у 5 д. Кропивницького. Бере участь вся трупа.

Початок о 9-ій годині вечора. м—193—56

Скрипки по 2 карб. 50 коп., 3 карб., 4 карб., 5 карб., 6 карб., 8 карб., 10 карб. і дорожчі.
Смички по 40 коп., 50 коп., 75 коп., 1 карб. і дорожчі.
Гитари по 3 карб. 50 коп., 4 карб. 50 коп., 5 карб., 6 карб., 7 карб. 50 коп., 10 карб. і дорожчі.
Балалайки від 1 карб. 25 коп. і дорожчі.
Кларнети та флейти по 4 карб., 4 карб. 50 к., 5 карб., 6 карб. 50 к. і дорожчі.
Гармонії російск., італійск. строю одноряд. від 1 карб., двохрядні від 10 карб., трьохрядні від. 25 карб. і дорожчі.
Всякі инші музичні струменти та все, що до них потрібно, можно набути в головному депо музчних струментів і нот

Г. І. ГИНДРЖИШЕК, у Київі, Хрещатик, № 58. гд—9—59

Славянський з'їзд у Празі й українство.

З'їзд представників всяких славянських націй, що саме тепер одбувається в чеській Празі під егідою Крамаржа і компанії, є безпосереднім продовженням того нового курсу в славянській політиці, котрий проголошено недавно в Петербурзі підчас візиту того ж таки Крамаржа, Грибаря й Глібовицького. Читачі наші певно пригадують собі, як ми дивились на цей візит, на його громадське значіння для славянської взаємности і на його майбутні наслідки. Вважаючи на ті громадські елементи, які взялись репрезентувати собою славянський світ, вважаючи на їх політику в повсякденному житті у відносинах до „менших“ славянських братів, (не в парадних промовах на бенкетах, а в реальних стосунках), ми признали, що для нас, українців, цей відновлений панславізм, ця проектована спілка реакційно-націоналістичних елементів славянського громадянства являється нічим иншим, як коаліцією, утвореною для того, щоб старшим братам було лекше поглинути своїх „молодших“ братів, або инакше, делікатно кажучи, для того, щоб розвязати руки цим старшим братам для порішення „домашнього спору“ як їм буде зручніще. В першій лінії жертвою цього братолюбія маємо впасти ми, українці, і не дурно ж на чолі цього нового курсу став, між иншим, галицький москвофіл Глібовицький, представник того відломку галицького громадянства, який найпершим своїм завданням ставить—знесилити, задавити український національний рух, щоб потім улекшити справу денаціоналізації й обезличення Галицької України, для чого вступає в спілку з смертельним ворогом українського народу—польським шляхетством. З другого боку—присутність на бенкетах з приводу цієї всеслав'янської афери деяких офіціяльних представників ліберальної Росії показала цілком ясно всім невірним хомам, що для російських лібералів інтереси українського народу в справі національно-культурного життя—річ зовсім чужа й далека, і вони готові віддати її за чечевичну кашу ілюзії всеславянського єднання. Ще раз було підкреслено ізольованість українства між реакційною й ліберальною Росією, з котрих перша до нього ставиться ворожо, друга—байдужо.

При такому становищу річей було цілком натурально, що українці,—галицькі й російські ухилились од участи в празькому з'їзді, вважаючи хоча б і на те, що з боку найбільш впливових заправил нової всеславянської політики—Красовського й инших, виразно було заявлено, що навіть підіймати питання про відрубність „віток“ одного руського племени—зовсім для них небажано. Це ухилення од участи в з'їзді було єдино розумним і можливим поводінням представників українства, присутність яких на з'їзді була б неможлива вже через одне те, що поруч з ними туди ж явились і галицькі та й наші москвофіли, котрі в корні противні всякій думці про нашу національну самостійність. І решта участників з'їзду, од буржуазно-націоналістичних чехів до російських кадетів та октябристів—явні або потайні неприхильники українського відродження; вони здебільшого тієї думки, щой й українці й білоруси повинні потонути в російському морі, такий мовляв, фатальний хід історії, того ж ніби то вимагають й інтереси цього моря, щоб, борони Боже, воно не „изсякло“. На такому ґрунті наші представники ні до чого б не договорились на з'їзді; раніще чи пізніще участь їх в ньому закінчилася б „исходом“. І далеко достойніще було зовсім не явитись на той з'їзд.

Але це зовсім не значить, що українство байдужо або навіть ворожо ставиться до ідеї славянського зближення, славянського єднання і навіть спілки. Тільки завжди всякі єднання й зближення мусять мати під собою якийсь реальний ґрунт, мусять відповідати певним настиглим потребам. В даному разі поки що того грунту нема, та й ніякі справжні потреби—не якихсь політичних гуртків, або навіть цілих громадських кругів, але потреби хоч би одної славянської народности — не вимагають такої спілки, котру задумують ініціатори нового курсу. Жадної славянської солідарности не істнує доти, доки росіяне змагаються обрусити всіх инших славян російської держави і навіть тепер, підчас розмов про всеславянство, заявляють, що готові одмовитись од обрусіння самих тільки поляків (тому, що на ділі цього зробити все одно неможливо), а на решту славянської братії готові накинутись з подвоєним апетітом; вшехполяки в Галичині намагаються з'їсти українців і вважають це своїм „історичним“ правом; болгари готові різатись з сербами за Македонію, а серби знов таки не помиряться з хорватами—цілий ряд межиславянських колотнеч, серед яких одна така, що загрожує стерти з етнографичної карти цілий 30 милійоновий народ, другий по численности в славянстві. І хіба ж ми чули, щоб котрий небудь з незаінтересованих славянських народів хоч платонічно висловив спочуття своїм братам, які терплять од братнього ж насильства? Хіба ж ті самі чехи, що роспинаються тепер за славянську солідарність, єдність, братерство і т. д., хіба вони протестували проти утисків над українцями в Галичині? Ні, вони не тільки не протестували, вони навіть помагали в парламенті кувати кайдани на український народ, стаючи до спілки з польським колом. Яка ж після цього „славянська солідарність“!

Ми допускаємо, що чеським промисловцям було б дуже бажано знайти для своїх товарів збут на російському ринкові, не боячись німецької конкуренції; польським капіталистам та аграрному панству також зручніще вести угодову політику з російським урядом і буржуазією, ніж фрондіровати в імя „національних“ інтересів, котрі, що торкається їхнього брата—ніхто вже й не зачіпає. Знов же з другого боку реакційно-націоналістичній Росії вигідно одвести очі свого громадянства од реальних потреб своєї власної країни на „широке“ поле всеславянської політики (не дурно ж істнує спостереження, що зріст інтересу до славянства в російському громадянстві йшов на протязі XIX століття паралельно з хвилями реакції). Але українство тут рішучо ні в чому не заінтересоване. Українська інтелігенція, заступаючи інтереси вбогих робочих мас української нації, які марять тільки про землю та вільну працю, не має ніякого інтересу дбати ні про славянські банки, ні про инші іграшки, та й навіть має повну підставу не сподіватись нічого доброго від тої нової всеславянської спілки. Де вже нам пнутись на „всеславянський конгрес“, коли ми не можемо ще досягти того, щоб у нас дома поважано було права нашої мови навіть на науковому археологичному з'їзді, присвяченому дослідам над нашою ж таки країною.

Українство може єднатись тільки з поступовим славянством, котре зрікається всяких замахів на національну самобутність усіх без винятку славянських народностей. Але приходиться, очевидно, ще пождати чимало часу, поки „всі славяне стануть добрими братами“. Може недавній з'їзд поступової славянської молоді послужить першою ластівкою того бажаного часу, а поки що нам приходиться держатись подалі од „ликующихъ, праздно болтающихъ“ на тему про всеславянську єдність.

З газет та журналів.

*** Українці на нараду славян до Праги не поїхали. Цей факт викликає чимало уваги і в російській і в польській пресі. Але уваги ці такого сорту, що читаючи їх тільки можна плечими здвинути, дивуючись тим вигадкам, що пишуться з цеї нагоди про українців. Мотиви, якими кермувалося все українське громадянство, ухиляючись од участи в празьких славянських нарадах, були, як відомо, вже цілком ясно зазначені, як в українській прессі, так і в офіціяльній заяві, прочитаній на з'їзді. От же публіцистам, які невдоволені з отсутности українців у Празі підчас славянського з'їзду, хочеться відшукати тут якусь иншу підкладку, якісь инші „особенныя причины“. „Бирж. Вѣд.“ у вступній редакційній статі рішуче пишуть, що галицькі українці не поїхали до Праги через те, що тепер вони ніби б то „идутъ рука объ руку съ нѣмцами, относясь одинаково враждебно къ полякамъ и русскимъ“ (№ 153).

Як ми і наші закордонні земляки ставимось до поляків—про це кожний, хто читав нашу газету, добре знає й розуміє, що неможна нам з однаковим почуттям відноситися до вшехполяків і до польського демосу. Ну, та для „Бирж. Вѣд.“ польсько українські відносити це, очевидно, terra incognita.

Теж саме, висловляючись делікатно, „невѣдѣніе“ виявляє газета і в польсько-російських відносинах. Коли це й хто чув, щоб українці вороже ставилися до „русскихъ?“ Проти такого наклепу українці мають повне право протестувати. Чи може „Бирж. Вѣд.“ станутъ виправдовуватись тим, що вони, мовляв, пишуть про відносини галицьких „русскихъ“ і українців. Але ж сором газеті не знати того, що в Галичині ніяких „русскихъ“, опріче кількох семейств старовірів липован, немає, а є тільки русини-українці—головна маса людности в східній Галичині—і невеличка купка русинів-москвофілів, які виявляють свої сімпатії до „русскихъ“ тим, що простягають руки за подаяннями з Росії.

Не братання з німцями, а іменно та „фальш і неправда“, які по словам самих же „Бирж. Вѣд.“ пошкодили славянському з'їздові 1867 року, не пустили й тепер українців у Прагу, бо ці „качества“ ініціаторів та організаторів празької наради занадто вже ясно й заздалегідь визначилися. Нехай но „Бирж. Вѣд.“ розважать краще, чого то з Росії не поїхали до Праги „представители партій прогрессивнаго лагеря“ напр. Мілюков та Ковалевський, про відсутність яких так шкодує газета, може тоді й про українців вона висловлятиметься трохи обережніще.

*** Що „równosc, wolnosc, braterstwo jednotliwcum i narodum“ на празькій нараді будуть самі тільки гарні слова, що українці добре зробили, не поїхавши на з'їзд, це вже ми можемо й зараз бачити. Власний кореспондент „Курьєра Львівського“ пише, що з приводу відсутности на з'їзді українців „за малим майже всі задоволені“ (№ 325). Очевидно, що як би приїхали були на з'їзд у Прагу українці, то, на думку кореспондента „Курьєра Львівського“, виникли б всякі „неприємности“. Як же після цього не тішитися, що ми сами уникнули тих неприємностей!

„Німецьку інтрігу“ хоче навязати українцям і цей добродій кореспондент. Тільки в нього замісць „братання“ грає роль страх перед німцями. Устами свого собесідника—якогось „видатного з чешських делегатів“—кореспондент росповідає, що „своїм поводінням в парламенті віденському українці ніби то зрадили славянській справі. І як що вони сюди сьогодня до нас не прибули, то це не через те, що—як вони кажуть—їм не дано місця у відповідному заступництві, бо це кожний дав би їм з великим задоволенням; вони не прибули через те, що бояться своїх хлібодавців-німців“.

От так утяв!

Дивно тільки—як влучно чешські уста можуть висловлювати думки проводирів польського кола.

*** В петербурзькому „Словѣ“ уміщено дуже прихильну рецензію на книгу проф. М. С. Грушевського „Освобожденіе Россіи и украинскій вопросъ“. Не зважаючи на те, що всі питання, яких М. С. Грушевський торкається в своїх статях, розглянуто з погляду українця, книга Грушевського, на думку рецензента, має більш широке значіння—вона торкається національного питання в Росії і взагалі оновлення її. Українське питання автор не ставить окроме „въ какое-либо исключительное положеніе“ і не виділяє з загального питання—перебудування Росії на основі національної рівноправности і полагодження інтересів державної спілки з інтересами вільного розвитку тих народностів, що входять у цю спілку. Рецензент (д. А. Л.) констатує, що всі статі М. С. Грушевського написано „съ глубокимъ знаніемъ предмета“.

ПО РОСІЇ.

— **Міжпарламентська спілка.** Голова Державн. Думи Хомяков, як відомо, одібрав від англійського гуртка міжпарламентської спілки заклик взять участь в з'їзді цієї спілки. Хомяков на це одповів голові англійського гуртка, що Держ. Дума не мала змоги вибрать депутацію на з'їзд спілки через те, що, коли було одібрано відомості про з'їзд, сесія Думи вже скінчилась; поїдуть же на з'їзд окремі депутати, які забажають взять участь в з'їзді. Згодилися їхать на з'їзд такі члени Думи: гр. Бенігсен, Гучков, Звегінцев, Люц, Алексєєнко, Павлович, Шидловський, Фалькерзам, Ковзан, фон-Крузе, Анреп, Фальц-Фейн, Капустин, бар. Мейендорф, Шилінг, Є. Ковалевський, Бергман, Лерхе, Максудов, Булат, Єфремов, Діц, Румянцев, Комхін і Н. Львов.

(Русск. Сл.)

— **Реформи в залізнодорожному відомстві.** Проект реформи центральних інституцій міністерства доріг вже скінчено і цими днями буде передано до ради міністрів. По цьому проекту управління залізниць і управління по збудуванню залізниць сполучаються в одну інституцію; також сполучаються в одну інституцію служба зборів з комерційною, господарсько-інспекторський відділ з щотним і т. и. й засновується особливий одділ воєнних доріг. (Слово).

— **Побачення з „виборжцями“ в „Крестахъ“.** 29 іюня у депутатів 1 Думи, котрі сидять в петербурзькій тюрмі, було третє побачення з родичами. Сидять вже вони сім тижднів; суворий тюремний режім, погана їжа і недостача свіжого повітря дуже кепсько вплинули на здоров'я депутатів. Всі вони схудли, стали бліді, змінились на обличчі і т. и. Не зважаючи на це, всі вони почувають себе гарно і досить бадьоро. По дорозі з камер в світлицю для побачення і назад депутатам удалось бачитися один з одним і перекинутись кількома словами. Два тижні тому, вертаючись з побачення, зустрілись в корідорі Протопопов, Вінавер і Брамсон і на протязі 1—2 хвилин розмовляли між собою. Тоді ж їм висловили докір за це, а тепер, коли вони вкупі йшли по корідору на побачення, тюремне начальство суворо заявило, що їм заборонять побачення, коли вони будуть розмовлять один з одним. Деякі з депутатів, в тому числі і Жілкін, скаржаться, що в дощові дні в камерах у них дуже вільготно, як в погребі. Сім'я „виборжців“ за останні дні побільшала: переведено в „Крести“ депутата Теслю, якого присужено на 1½ роки до кріпости; сидить він в дуже вохкій камері і через це почуває себе дуже не гарно; він збірається прохать, щоб його перевели в Полтавську губернію. (Слово).

— **Чудний священик.** „Волж. Слову“ пишуть з Сизрані: живе в місцевому мужському манастирі чернець-священик Власій. Особа, на котру не варто було б звертать уваги, як би не його видатна діяльність, яка викликала командировку духовного слідователя в особливо важних справах. На думку особ, котрі близько стоять коло цієї справи, священик Власій і всі його прихильниці (а їх багато) і прихильники належать до хлистовської секти. До Власія ходять часто і всякий час женщини ріжного віку, починаючи з гімназісток 14—15 літ і кінчаючи старими дівами. Слідователь підчас трусу у Власія найшов фотографію його з наполовину голими женщинами навколо нього,—його прихильницями. Між ними є особи, відомі в Сизрані. Слідователь доніс про цю нахідку в Сімбірськ архиреєві Якову, котрий викликав Власія до себе. Справа вже роспочалась і незабаром буде розглядатися в суді.

— **До катастрофи в Рикові.** Мало не всі петербурзькі професійні спілки відгукнулись на катастрофу в Риківській копальні. На всіх фабриках і заводах збірають пожертвовання для семейств тих робітників, що погибли. Всі професійні спілки, висловили спочуття родичам і товаришам тих, що погибли. (Слово).

— **До катастрофи на Шпалерній.** Сем'ї робітників, які погибли в будинку на Шпалерній вул. в Петербурзі, коли той розвалився, а також робітники, котрих покалічено при цій катастрофі, позивають фірму „Строитель“ на суму 125 тисяч карб. (Б. В.)

— **До справи свящ. Соколова.** З приводу того, що справу свящ. Соколова, котрого суд виправдав, повернуто назад для нового розбору, кадетська фракція внесла в Держ. Думу запит воєнному міністрові. В запиті говориться, що присуд опротестовано після того, як він увійшов уже в законну силу. (Б. В.)

— **Генерал Думбадзе.** В „Рѣчи“ надруковано такого листа: „27 мая 1908 р., в 7 годин вечора, ми, студенти московського університета, зустріли на Сімферопольській вулиці в г. Ялті фаетона, в котрому їхало де-кілько воєнних; з заду фаетона їхали салдати з рушницями. Ми були одягнені в так звані сорочки-фантазія, в студентських штаніх і студентських кашкетах. Тільки що ми порівнялися з фаетоном, як генерал, що сидив в ньому, звелив городовому спинить нас і привести до його. Коли ми підійшли до фаетона, генерал, як виявилось після—Думбадзе, довідавшись від нас, що ми студенти московського університета, з незрозумілою для нас злістю почав галасувать: „ви б ще без штанів ходили, тут панни ходять. Соромно студенти“ і т. д., потім грізно звелів городовому: „одвести їх в участок“. В участку після старанного допиту нас обшукали і потім пристав звелів зробить трус в нашому помешканні в гостинниці „Крымъ“. Після трусу було складено протокола, в котрому говорилось, що трус було зроблено з наказу головного начальника г. Ялти на підставі ст. 1035 статуту уголовного судоводства (в ст. 1035 говориться, що „про всякий зловчинний намір, в котрому єсть прикмети *державного злочинства*, сповіщається прокурор судебної палати“). Після того, як протокол був підписаний нами, нас повели знову в участок, де потребували від нас підписки, що ми будемо ходить в установлений формі. Ми не згодились дать такої підписки, бо при нас не було студентської

форми. Після цього редакцію було змінено, що ми не будем ходить в одних сорочках (!) в межах г. Ялти і ялтинського повіту; инакше ми будем відповідать по закону. Про погляди генерала Думбадзе на пристойність ми не будемо говорить. Але й досі ми не можем зрозуміть, який звязок між непристойністю (?) нашого вбрання, за що власне нас і затримали на вулиці,—і трусом по підозрінню в *державному злочинстві*. Студенти московського університета О. М. Єлеонський і К. О. Граве".

У ФІНЛЯНДІЇ.

— **До виборів у сейм.** Зараз вже вияснилось, що в останніх виборах до сейму брало участь 818 тисяч душ; за шведоманів подано 102.842 голоси, за младофіноманів—108.905, старофіноманів—204.198, аграрний союз—51.242, соціял-демократів—307.240 і християнськи-мисл.—20.398. В сеймі соціялісти матимуть 83 місця (в минулому році 80), старофіноманів—54 (59), младофіноманів—26 (25), шведоманів—25)24), аграрії—10 (10) і християнськи-мисл —2 (2). (Русск. Слово).

Розмова з містером Стедом.

Кореспондентові „Рѣчи" довелось розмовляти з д. Стедом, відомим англійським журналистом—тим самим, якого три роки тому Вітте закликав, приїздити і „рятувати Росію". Цікаво те, що д. Стед не одповідав на зроблені йому зпитання, як це звичайно буває, коли кого-небудь інтервьюїрують, а сам запитував.—„Три роки тому,—почав Стед,—я був у Росії, бачився з державними діячами. І вони мене запевняли, що після відкриття Думи в Росії будуть заведені свободи. Я тоді прирівняв Думу до коня, свободи—до чотирьох його ніг. Скажіть мені, що сталося з цими чотирьма ногами? Я вас буду питати попорядку.—Чи істнує у вас в Росії воля друку?—кореспондент каже, що він одповів як міг на це сумне запитання. Д-я Стеда дуже зацікавили адміністративні „воздѣйствія" на пресу. Він казав: „Яка ж ріжниця між цівілізацією і варварством? Чи не та, що в цівілізованих країнах відносини регуліруються точними законами, а в варварських—волею міністрів і адміністраторів? Три роки тому мені сказано, що будуть нові закони про пресу. Чи може я приїхав дуже рано? Але я думав, що трьох років доволі для того, щоб скласти гарний закон про пресу. Майте на увазі, що я не маю нічого проти самих суворих законів про друк, але це повинні буть закони, а не бажання адміністраторів. Воля друку, на мою думку, потрібна перше всього для інтересів країни і ідеї власти. Скажемо, що в Англії якийсь міністр був би недостойний. Редактор газети довідується про це і хоче надрукувать статю про його. Чи можна собі уявити в Англії, щоб хтось заборонив надрукувати цю статю? Певна річ, ні, бо в протилежному разі одвічальність одної особи переноситься на всю власть на саму ідею власти. Я пригадую, що д. Гладстон одного разу сказав д-ці Новіковій: „кращий спосіб проти адміністративних зловжитків—воля друку? І коли щиро бажають поновити адміністративний лад, можна пораяти тільки одно—дайте волю друкові. Там де нема волі пресі,—темрява, а там, де темрява—темні діла. Нехай преса робить помилки, але взагалі вона виконає свої завдання гарно... Ну, а як у вас з волею слова і волею зібраннів?" Кореспондент одповів д. Стедові, що дозвіл на зібрання можна добути, але не завжди можна бути певним, що пощастить довести його до краю, бо представник власти, присутній на зібранні, має право закрити його, як йому здається, що якийсь промовець дуже „гостро" критикує уряд, або вимагає, наприклад, зміни кари на смерть".—„Трівайте—сказав д. Стед. Як же це так? Значиться, у вас істнує воля зібранів, але не воля слова на цих зібраннях? На віщо ж тоді збіратись? Не для того ж, щоб дивитись один на одного? Я вам дам приклад: я—феміністка і цікавлюсь всим, що торкається прав жінок. Я чув, що один з ваших міністрів д. Шварц звелів викинути всіх жінок з університетів... Я цьому не йму віри. Я знаю, що Росія в жіночому питанні завжди йшла попереду всіх цівілізованих держав,—я завжди обороняв Росію за кордоном перед її ворогами,—і я не йму віри, щоб в цій країні в 1908 році викидали жінок з університетів. Я-б скликав зібрання і запитав зібраних жінок, чи правда, що міністр Шварц видав такого суперечного з російськими традіціями, противного цівілізації циркуляра проти жінок? Чи правда, що Росія йде не вперед, а назад? Скажіть, хіба б моє зібрання закрили"? Кореспондент нічого не одповів д. Стедові на це. А Стед казав далі: „як же так? збіратись можна, говорити неможна? А бачу, що і ця нога мого коня дуже скорочена. А може ціла хоч четверта нога—habeas corpus? (незайманість особи)". З розмов вияснилось, що д. Стед знав, скільки у нас адміністративних засланців, і число 11.500 йому було знайоме, для нього було тільки новиною те, що це число треба прикласти до 1 іюля не 1908 р., а 1907 року. Коли зайшла річ про кару на смерть, то Стед сказав: „пять років тому я ще міг сказати: в Росії немає кари на смерть. Тепер я приїхав в Росію і читаю про кари на смерть. Я сподіваюсь, що тепер, коли наступив спокій, смертних кар дуже, дуже мало, принаймні значно менше, ніж два роки тому?—запитав він. Кореспондент не зміг на це нічого одповісти, і Стед питав далі:—„А небезпека од революції вже тепер значно менше стала?".

Еге, певна річ!

Я вертаюсь в Англію. Що ж я скажу там ворогам Росії, тим, з якими я змагався все своє життя? Що кари на смерть, не зважаючи на спокій, не припиняються? Що, не зважаючи на істнування Думи, немає ні волі друку, ні волі слова, ні незайманости особи?—Мені казали в Петербурзі: „ми ненавидимо кари на смерть. Але що ж робить?" Добре. Я розумію. Вбивців може й треба карати на смерть. Але я чув, що в Росії були погроми, коли вбивали євреїв. Цих також покарано на смерть? Ні? Не може буть! Я не можу цьому повірити". (Рѣчь).

ПО УКРАІНІ.

У Київі. Вислання. 2 іюля з київської пересильної тюрми одійшой етап з 25 чоловіка. Здебільшого це селяне, що висилаються по приговорах сільських громад.

В лукьянівській тюрмі. Рядовий селенгинського полка Зайченко, приговорений спершу за участь у повстанні до кари на смерть, але якому потім смертна кара замінена була на довічну каторгу,—цими днями помер в лукьянівській тюрмі од тифу.

Арешт. 2 іюля чини київської охранки затримали у Київі бувшу вчительку Віру Меліхову, що адміністративно була заслана торік в октябрі місяці в Вологодщину, але потім звідти втікла.

Вісти з суда. Два смертні засуди. В київському военно-окружному суді 2 іюля в справі про розбишацький напад в г. Золотоноші (на Полтавщині) на кватирю Л. Білицького і пограбування його підсудних Г. Дроздова та Е. Погоскіна приговорено повісити. Але разом з тим суд постановив клопотатись, щоб кару їм було полегчено.

На 1 іюля сього року припав **35-літній ювилей** педагогічної діяльности директора народніх шкіл **Т. Г. Лубенця.** Карьєру свою д. Лубенець роспочав сільським учителем в с. Рачках, на Поділлі.

Жарота. Холода, що недавно ще такі стояли, несподівано змінились на страшенну жароту, яка незвичайна навіть і для іюля місяця. Останніми днями у Київі жара стоїть градусів на 33—34.

З Київщини. Самогубство. Цими днями у Бердичеві покінчила рахунки з життям 16-літня дівчина Павлина Костюкова, що жила при своїй матері на Сінній площі, у власному будинкові. Трагична смерть Костюкової, як кажуть, сталась через нещасне кохання. По смерти небіжка лишила до своєї подруги, з якою разом училась в церковно-парафіяльній школі, записку: „Люба подруго Маня! Роспорядись по своєму; скажи, щоб він мене ніс із товаришами. Я отруїлась". (В. В.).

Екстерни. До уманської гімназії поступає сила проханнів од екстернів з липовецького, уманського, звенигородського, гайсинського і ин. пов. Але директор гімназії оповістив, що він може допустити екстернів тільки небагато, та й то тільки з г. Уманя та уманського повіту. Инші нехай, мовляв, їдуть собі кудись в инші гімназії, напр., в немировську. Сила проханнів не приймається через усякі причіпки,—головним чином через те, що вони не до ладу написані що до граматики. Між иншим 12 проханнів не принято через те, що написані були без „єрів" („ъ"). (К. В.).

З Волині. Пожежі. 25 іюня в економії Баскова в житомирському повіті, що арендується Кабищевим, счинилась пожежа, підчас якої до щенту згоріло 3 конюшні.

26 іюня коло с. Жабориці, новоградволинського повіту, підчас грози зайнялась клуня, що стояла серед поля. Згоріло сила сіна й двоє телят, що були в клуні. (В. В.).

На селі. З с. Охлопова, володимирволинського повіту, нам пишуть: Роспочалась у нас косовиця сіна, але сохнути сінові заважають дощі, що йдуть майже безперестанно що-дня, Як би була добра година, то за тиждень почалися б і жнива. Озимина у нас гарненька, а ярина трохи гіріша. В лісі зародило страшенну силу черешень, як давно вже не було.

З Поділля. Лихо з білетами. В с. Супівці та й инших поблизу селах на Поділлі тепер непорадна година з якимись „работними білетами", що розвіює поміж людом якась хитренька фірма з г. Вільни. Удалось одному взяти дурно штуку полотна чи щось инше, другому, третьому... і пішла поголоска. Наввипередки збірають злидарі останні копійки, а то й позичають та шлють за тими білетами по 4 карб., а де-хто й 8, щоб то зразу забагатіти. А „інтелігенти" сільські ще підмовляють темноту купувати ці білети. Тепер білети попродали, а злидарі сидять та плачуть, що нема дурніших за їх, щоб забрали у їх білети. (Од власн. кор.).

З Полтавщини. Продовольча нужда. Як показують відомости миргородської повітової земської управи, щоб задовольнити селян житом підчас посівів цього року, треба буде 150.000 пуд.; з них коло 50 тис. пуд. можна буде дістати в своєму повіті, а то 100 тис. пуд. доведеться звідкись привезти. А золотоноський пов. не тільки не має потреби куповати жита на сівбу, а ще сам може продати иншим повітам коло 30 тис. пуд. жита. (П. Г.).

Гроза. Дощі в лубенському пов. мало не що-дня йдуть без перестанку. Крім того часто буває величезна гроза, що робить не мало шкоди. Оце й кілька днів тому вона накоїла лиха: в присілкові Тернах спалила хату, в с. Новаках розвалила майже до щенту хату, в с. Тарандинцях спалила вітряка, на Засульській греблі розбила величезну стару вербу. Зате через оці дощі зовсім десь позникала з дерева гусінь. (Од власн. кор).

Монопольку закрито. В с. Новаках, лубенського пов., 30 іюня монопольку закрито назавше. Як відомо, про це клопоталась сама громада з ініціятиви уповноважених в справі будування нової церкви в селі. А тепер уже селяне незадоволені, що у їх немає монопольки, і навіть ходили уже питать, чи неможна б часом знову завести її, бо без неї, мовляв, дуже погано. Та на це їм відповіли, що ця річ уже неможлива, бо сільський сход сам домагався закрити монопольку. (Од власн. кор.).

Справа про погром. Нарешті після тижня розглядання 29 іюня окружний суд в Гадячу прочитав приговор в справі про гадяцький єврейський погром. Чотирьох в цій справі засуджено на 1 рік до арештанських рот, з позбавленням всіх прав; 13-ох—на 8 місяців до тюрми, з позбавленням прав; 9-ох—на 4 міс. до тюрми і 4-ох—на 3 міс. до тюрми, а инших підсудних виправдано.

З Херсонщини. Пожежа. Нещодавно в Миколаїві скоїлась чимала пожежа, підчас якої до щенту згоріло три хати, а чотирі дуже обгоріли. Був саме вітер і пожарній довелось добре працювати, поки вдалось огонь припинити. (Од власн. кор.).

Самогубство. В м-ку Новий-Буг, що недалеко од г. Миколаїва, 20-літній парубок Ф. Цибуленко прийшов додому зовсім пьяний і присікавсь до своєї матері, щоб вона його одділила та дала ту землю, котру обіцяла. Мати одмовилась. Тоді пьяний парубок вихопив з кишені гострого ножа і вдарив ним собі в груди. Через чотирі години він і помер. (Од власн. кор.).

Економичне життя України.

— **Вихід з общини.** Повітові з'їзди Полтавщини затвердили приговори про вихід з общини більше 2 тисяч сільських господарів з 11,000 дес. землі.

— **Норміровка робочого часу.** З 21 іюня в Кременчуці заведено обовязкову думську постанову про нормальний відпочинок служащих по торговельних закладах. На підставі цієї постанови заведено 12-годинний робочий день, і влітку магазини повинні буть одкриті з 7 годин ранку до 7 год. веч., а зімою —з 8-й до 8 год.

— **Цукроварство на Поділлі,** порівнюючи з иншими губерніями, заступає одно з перших місць. Але місцевий цукор на Поділлі росходиться мало, а здебільшого вивозиться в инші губернії й за кордон, і за кордон його йде багато більше, ніж в инші губернії. З Поділля цукор головним чином вивозиться в Англію та Туреччину. Що дуже багато вивозиться цукору за кордон, це видно з того, що самій тільки Ялтушківській, правда здоровенній, цукроварні дозволено вивезти за

Українська преса і читачі.

II.

„Убѣжденность писателя питается исключительно въ воспріимчивости читателей, и тамъ, гдѣ этого условія не существуетъ, литературная дѣятельность представляетъ собою не что иное, какъ безпредѣльное поле, поросшее волчецомъ, на обнаженномъ пространствѣ котораго безцѣльно раздается голосъ, вопіющій въ пустынѣ".

Слова оці великого російського сатирика мимоволі спадають на думку, як починаєш міркувати про теперішнє становище української преси та її робітників. Так,—велике, безмежно велике наше поле, та мало не од краю до краю лежить воно облогами, не з'оране для рідної справи, бур'яном поросле густо і через те для доброго врожаю не придатне. Зразки „волчеца" того, вибраного з читальницьких голосів, ми бачили того разу і легко зрозуміти, як тяжко такі голоси повинні вражати робітників преси. Адже як-не-як, а скільки розуму та снаги їхньої, вони роблять своє діло і залюбки послухали б усякої розумної поради, всякої хоч і гостро, та од серця вимовленої уваги, всякого показу на справжні помилки. А тут найчастіше доводиться їм стріватися з холодною байдужістю, а то й з одвертим ворогуванням... І часто, ох як часто, приходить бідолашному робітникові думка—чи не лунає справді його голос у пустині і чи варто працювати без мети, без надії на спочуття, може без наслідків. І не даром свердлом крутить, шащелем точить мозок невідступна думка, висловлена ще невмірущим Кобзарем нашим:

Для кого я пишу, для чого?
За що я Вкраїну люблю?
Чи варт вона огня святого?

Можна б одуріти від цих питаннів або всяку роботу занехаяти, як би вряди-годи голоси прихильників не давали знаку, що хоч і розлягається безмежна пустиня навкруги, але й на ній позначаються вже бодай невеличкі оази, на яких можна спочити душею та на дальшу працю сил набратись...

Не часто лунають такі прихильні голоси, але тим дорожчі вони. Не багато їх, але в тому, що вони таки єсть, лежить вже певна запорука, що єсть і той ґрунт, якому вже потрібна праця українського письменника. Власне кажучи числа отих читачів-прихильників неможна навіть і міряти числом прихильних голосів, які до письменника доходять. Адже ж із самої природи своєї почуття симпатії та прихильности менш інтенсивне і не так рветься себе виявляти, як почуття зненависти й ворогування. Симпатія та прихильність виявляють себе взагалі далеко скупіше, ніж зненависть та ворожнеча; вони здебільшого виявляються в житті відповідними вчинками і не мають потреби в екстраординарних способах маніфестувати себе перед самим письменником, як робить це зненависть та обурення. І тим, знов кажу, любіше робітникові пера, коли серед байдужости або ворожнечі донесеться до його тихий голос заохоти, підбадьорювання, симпатії: це певний знак, що праця його—не „даремна, погибельна", а таки чогось варта і комусь потрібна. Серед голосів отих бувають такі, що просто вражають своєю надзвичайною щирістю, підкупають дружнім, огрійливим тоном: видко, що інтереси газети такі читачі за свої власні інтереси мають, що горе газети—їхнє горе, як і радощі—їхні радощі. З причин, сподіваюсь, зрозумілих, я тут не буду наводити багато тих прихильних голосів; зазначу лишень одну цікаву подробицю. Здебільшого такі голоси доходять здалека, од людей, що по волі чи то по неволі живуть на чужині, далеко від рідного краю. Одірвані від усього свого, любого серцеві, люде ці вже через таке своє становище більшу мають потребу для себе самих вилити ті почування, що тут на Україні знаходять инші об'єкти. Це просто вже психична потреба, якої часто не може перемогти в собі людина, що перебуває на чужині.

„Заслані з ріжних округів і повітів рідної України в Архангельську губерню, межи снігів та лютих морозів—ми сиділи і зітхали по своїй незабутній далекій родині. Немає тут нашої літератури і не почуєш ні від кого нашої рідної мови. Навкруги—чужина, чужина, чужина... „Рада" принесла нам рідну мову. Рідний дух запах од кожної стрічечки в ній надрукованої—і вся Вкраїна стала перед нашими очима з усіми безкраїми степами, гаями, горами й долинами, з бідним, змореним і пригніченим людом—як живая. Тоді наш гурт ожив, стрепенувся і став жити побитом рідного краю".

Це пишуть засланці з України, що своїми підписами вкрили оцей невеличкий листок. Я вдивляюсь у ті підписи і нестеменно бачу, що руки авторів цього листа більше навикли до плуга та робочого варстату, ніж до пера. І це ще більш свідчить, яку величезну має вагу рідне слово, хоч за звичайних обставин його й не помічаєш, як не помічаєш повітря, без якого проте не проживеш і години. Може й ці люде на чужині вперше заслабли на ту благородну слабість, що зветься любовію до рідного краю, може вперше почутили вони оту непереможну потребу—знати і чути про рідний край, упиватися рідним словом. І знов не на те, щоб хвалитись спочуттям од наших далеких земляків навів я тут цей один-один витяг із листів „читателя-друга". Просто цікаво поставити його поруч тих голосів, що опріче шкоди українській справі не бачать од української преси нічого. Не дурно говориться, що здалека видніше, і один цей прихильний голос з чужини далекої може надолужити за цілу купу лайок та повні цебри помиїв, що виливають на нашу пресу зблизька і де-які „свої люде", прінціпіяльні вороги українського слова. Селянам нашим та робітникам, засланим на далеку чужу-чужину, й на думку не спадає чіплятись до слів, до виразів, до правопису,—вони просто без задньої думки читають українську газету і читаючи чують „рідний дух од кожної стрічечки". Яка величезна ріжниця в такому щиролюдському відношенні до рідної преси цих простих людей од тієї дрібязкової причепливости тих велемудрих земляків, що „за онучу зіб'ють бучу", безбач кидаючи самим тільки жорстоким словом зневаги та не гаразд умотивованого обурення!.. Ні, не любов до „неньки-України" водить їхньою рукою, а таке почування, яке дуже далеко стоїть од усякої любови. Байдуже їм і до потреб рідного краю, бо вони потреби ті міряють числом кропок над і, бо вони людину кладуть на жертву суботі й не навчилися ще ховати своїх дрібюсеньких ураз перед великою справою духового відродження рідного краю...

Не самі, певна річ, панегирики газеті пише читач-друг, не тільки дякує він за працю та компліменти письменникам говорить. Навпаки—коли береться він за перо, то здебільшого має якусь практичну мету: застерегти перед яким-небудь, на його думку, необачним учинком, дати ту або иншу пораду, нарешті почути од редакції слово про ту чи иншу справу. Багато уваг та порад трапляється таких, за які газета тільки дякувати повинна, пам'ятаючи про них на дальші часи. А хоч бувають і такі, яких неможна прияти, то в усякому разі можна з порадниками говорити, і говорити так, як це можуть робити люде з спільними інтересами та з однаково на обидва боки зрозумілою мовою. Тут можна до якогось кінця договоритись, бо обом сторонам данне питання—річ не байдужа і обом хочеться дійти до якогось порозуміння. Я торкнуся зараз одного такого питання, про яке останніми часами найчастіше згадував у своїх листах читач-друг і на яке він домагається відповіді. Тим більше мушу обізватись на ці голоси, що де-які з них обертались просто до мене особисто, знайшовши в моїх замітках причину до уваг, порад і докорів. Та й само по собі питання це досить цікаве і пресі з ним часто доводиться стріватись, а як на мою думку, то й неможна з ним розминутись.

З приводу полемики моєї з д. Поршем говорили й писали мені читачі, що українська преса повинна обминати всяку полемику з „своїми людьми". Того ж самого чи ще не більше довелось мені почути і про відомий інцідент з видавцем „Української Музи", д. О. Коваленком. Що до останнього, то де-хто з кореспондентів закидав навіть мені бажання „втопити конкурента" і в цьому шукав причини мого виступу проти поводження д. Коваленка. Поминаючи такі чисто особисті обвинувачення, бо про них взагалі нічого говорити, й людей, що на такий ґрунт становлять справу, не переконаєш—візьмемо питання в найбільш загальній формі: органи української преси полемику між собою повинні б то обминати.

Чому? Всякі на це відповіді бувають. Найчастіше почуєш, що нам, українцям, так багато діла треба робити з невеличкими засобами і скрізь тими самими руками, так багато мусимо з ворогами сперечатись, що витрачати час і силу й заходи ще й на внутрішню полемику чи, як де-хто з кореспондентів навпростець каже, „гризню"—просто таки не економно. Краще, мовляв, усіх сил уживати на позитивну роботу та на оборону українських позицій, а не на те, щоб вишукувати помилок у своїх же людей. До того ж, кажуть, і на сторонніх людей полемика між своїми справляє негарне враження, ніби українці тільки й роблять, що гризуться між собою, тимчасом як їм краще було б разом, спільними силами воювати з ворогом народної справи. „Своєму чоловікові",—буває й така думка,—можна багато й вибачити навіть, простити, бо він же „свій", бо навіть помиляючись, він часто бажає тільки добра рідному краєві.

Оце суть доказів, що виставляються проти полемики між українськими органами в нашій публіці. І признаючи за кореспондентами дуже похвальні бажання, я ніяк не можу проте згодитися з самою думкою, що українцям треба обминати всяку полемику між собою. Про „гризню" особисту не говоритиму, але ж не всяка полемика—„гризня" і підходити до справи з такою міркою—значить не розуміти до ладу ні завданнів преси, ні стосунків між всякими групами українського громадянства. До полемики ми повинні прикладати не якусь спеціяльну українську мірку, а таку ж саму, якої вживають скрізь, по цілому культурному світі.

Українське свідоме громадянство—це ж не суцільне щось, на-скрізь однакове своїми поглядами. Беручи навіть найбільшу його частину, що належить до демократичного в широкому розумінні напряму, ми побачимо багато прінціпіяльних ріжниць, багато й з практичного боку одмінних заходів що до тієї чи иншої справи в нашому житті. І це річ цілком нормальна і, навпаки, ненормально було б, як би було инакше та як би згадані ріжниці ніяк не виявлялися в пресі. Яким відгуком життя була б наша преса, коли б вона не відбивала в собі найживішого, можна сказати, нерва життьового—тих прінціпіяльних та практичних ріжниць, та обминала боротьбу між ними, що позначається й не може не позначатися в житті? На мою думку, то наша преса ще мало тих ріжниць виявляє, які бувають у житті, і з цього погляду прінціпіяльної полемики в ній менше, ніж повинно б бути. Та й по-за чисто прінціпіяльними змаганнями бувають такі випадки й з практичного життя, коли всякий путящий публіцист, який поважає письменство і себе самого, не може мовчати, бо инакше він не справдив би своєї повинности перед самими ж читачами. До таких випадків, здається мені, належать і ті, що про них доводилось мені полемізувати.

Але нам не цікава ваша полеміка,—завважає де-хто з читачів. На це иншої ради нема: кому нецікава, той нехай не читає. Читачеві вільно не читати, але публіцистові не вільно мовчати з приводу, напр., інцідента д.д. Петлюри та Садовського, або відомого вчинка д. Коваленка. Опріч обовязків перед читачами, преса має повинности й перед собою і одна з найперших—це дбати про добрий лад у літературній республіці, додержувати відомих літературних звичаїв і плямити все, що йде проти них. Инакше, як би преса цього не робила, як би не росчиняла хоч вряди-годи кватирки на ширші простори й не пускала до себе свіжого повітря, то в ній така задушливість запанувала б, у якій і жити сили не стало б. І говорити, що „своєму чоловікові" можна, або навіть треба вибачити,—це значить не тямити ні обовязків, ані завданнів преси, значить особисту „обивательську" мірку переносити в громадські справи. Прінціп: „хата—покришка" найменше припадає до громадських, отже й до літературних справ; тут нема і не повинно бути ніякої „покришки". „Своєму чоловікові" ми не тільки не маємо права усього вибачати єдино через те, що він „свій", але од його, навпаки, ще більше мусимо вимагати літературної чистоти, бо за „свого чоловіка" усі ми несемо частку відповідальности перед гро-

час з 1 іюля сього року до 1 сентября 1909 року—43,578 пуд. 2 фун. цукору; з цього 18,510 пуд. 22 фун. в Туреччину, а то все —в Англію.

— **Акціонерна хроніка**. В с. Армавірі (на Кубані) засновується товариство під фірмою „Армавірське бондарне т—во". Мета т—ва—виробляти механичним способом діжки на заводі фундаторів Патта й Місожнікова, в Армавірі. Основний капітал—125.000 карб. (500 іменних паїв по 250 карб.). Акціонерами й членами адміністрації нового т—ва можуть бути тільки особи християнської віри.

— В Одесі організується „Акціонерне т—во чорноморської маслобойні" для виробу масла на заводі братів Трепелів. Осн. капітал—500.000 карб.

— Т—ву торговлі мануфактурним крамом Д. П. Котляревського в Одесі дозволено збільшити основний капітал з 500 тисяч до 1 мил. карб., випустивши 500 додаткових акцій по 1000 карб. кожна.

— **„Бажано—та не можливо"**. Лондонська й Гульська спілки експортерів збіжжя давно вже скаржились на те, що збіжжя, погружене в українських портах,—особливо, в одеськім, —не відповідає присланим раніше пробам: проби бувають гарні, а саме збіжжя прибуває засміченим, проросли́м і т. д. Це примусило ті спілки вимагати, щоб при наших портах заведено було контрольні камери для догляду за погрузкою збіжжя. В Миколаїві й Херсоні такий контроль уже заведено. Тепер одеський біржевий комітет написав до згаданих англійських спілок, що по суті він нічого не має проти такого контролю—він навіть сам бажає його. Але... скрутні часи, фінансовий кризіс, далекість порту од вокзалу й инш. под. „примушує" комітет зректися думки про негайне заведення контролю.

— **Конопель** в золотоноськім повіті (на Полтавщині) посіяно чимало, та через посуху значна частина їх пропала. Зате в Наддністрянщині сподіваються досить гарного врожаю.

— **Овочеві сади в Харьківщині** стоять у дуже лихому становищу. Не зважаючи на рясні дощі, гусінь не пропала. Навпаки, доші наробили багато шкоди баштанам і огородам. У зміївському повіті випав град і пооббивав сливки та инші овочі на деревах.

— **Бжільництво на Полтавщині**. Одколи при полтавському товаристві сільського господарства заведено виділ бжільництва, ця галузь економичного життя Полтавщини з кожним роком усе краще та краще розвивається; тепер уже налічується всього більше 800 членів-бжолярів. При виділі організовано артільну пасіку, що має головним чином на меті бути зразком, а не добре тільки торгувати, далі ця артіль має склад бжільницьких приладів, удержує фундаментальну бібліотеку, де продаються популярні книжечки про бжільництво, і що-року впоряжає виставки-базарі то що.

— **Кооперативний рух** серед селян павлоградського повіту (на Катеринославщині) останніми часами дуже розвинувся. За короткий час одкрились позичкові товариства в селах: Богданівці, Самійлівці й Петропавлівці; сільсько-господарські—в селах: Петропавлівці, Богданівці та на Павлоградських хуторах; потребительські т—ва—в селах: Новопавлівці, Славгороді й Рождественському. Рождественське потребительське т—во, опріч бакалійної крамниці, одкрило ще власну пивну.

— У г. Каневі (на Київщині) організовано кооперативне кредитове товариство. Київська контора державного банку цьому т—ву видала позички на 1000 карб.

Посол у тюрмі.

(З листа до редакції).

Після першого дня настала перша ніч. Про неї нічого-б і згадувать, як би... не блощиці.

Хто дивився коли-не-коли на кругленьку плесковату блощичку, яка нерухомо сидить у щілинці, або тихенько лізе по стіні, той ще не бачив справжніх блощиць —хижих, прудких, хитрих, надутих чорно-червоною кровію! Тілько ви змежили очі та почали дрімать, вони оточують вас з усіх боків, як собаки труп. Тілько ви підвелись, вони ростікаються на всі боки. Ви обмітаєте їх, палите огнем, женете з під подушки, з під простині. А ледве ляжете та заспокоїтесь, вони коло вас збіраються знову, мов з під землі повилазять.

Бачите, що нічого не вдієте,—наміряєтесь не звертать уваги—хай, кажете собі, лазять, гризуть, пьють мою кров, хай роблють, що хочуть. Лежите, коли це засвербіло й залоскотало у вас під самим оком. Ви хапаєтесь рукою і чуєте щось паскудне, липке; а кругом росходиться гидкий дух од роздушеної налитої кров'ю блощиці, бррр—аж з душі верне! Ви знов схоплюєтесь з ліжка і знов починаєте воювать з своїми ворогами...

Оттак самісінько й мені довелось провоюватись з блощицями цілісіньку ніч.

На другу ніч—те ж саме. Прибавились тілько ще торгани і не ті жовтенькі, тоненькі, яких зовуть иноді прусаками, а московські—чорні, гладкі завбільшки як хрущі.

А на третю я обсипався кругом, як колись запорожці обставлялись возами, далматським порошком,—і нічого, можна було жить.

Як прилічить до блощиць, та торганів парашу, то ото й будуть усі матеріальні лиха моєї камери.

День починається у моїй тюрми рано. Тільки підвелось сонечко, як починається підмітання та прибірання. Нема ще пьяти годин—грюкотить замок коло дверей, одчиняється камера і закипає робота: один дядько хватає і несе геть парашу; другий забірає лампу, третій підмітає, четвертий, зараз слідом за третім змиває поміст мокрою шваброю. Раз-два-три—зробилось швидче, ніж я ще написав! Двері зачиняються, грюкотить замок.

Одягаюсь, умиваюсь. Прошу одчинити двері і йду за окропом для чаю у вісім годин.

— Пожалуйте на проходку!

Проходка—пів години.

У 2 години обід—що-небудь варють тут, або приносять з волі.

У 6 годин:

— Пожалуйте на проходку!

Потім чай.

Ото такі скіпці на протязі дня. А ввесь останій час між тими скіпцями сижу за замком, мов звір у клітці.

Бувший український посол.

За кордоном.

ФРАНЦІЯ.

Наслідки Гаагської конференції. 30 іюня 1908 року минув термін, до якого держави мусіли підписати конвенції, вироблені на другій мирній конференції в Гаазі. З цього приводу французьке міністерство видало спеціяльний випуск свого збірника дипломатичних документів—„Жовтої книжки", де списано результати цієї конференції. Виявилося, що зо всіх 44 держав, які посилали на конференцію делегатів, ні одна не схотіла підписати все, що встановлено на конференції. Кожна держава вибрала з тих конвенцій те, що їй підходяще, а все останнє поодкидала. Дві держави—Китай та Нікарагуа нічогісінько не підписали. Навіть тих дві держави, що взяли на себе ініціятиву збірати другу конференцію, —Росія та Сполучені Штати—так само не зважилися пристати на все те, що зроблено другою конференцією в інтересах сумирних державних стосунків. Всіх конвенцій в Гаазі виготувано було 13: про мирне владнання поміждержавних конфліктів; про обмеження здирання насилком міжнародніх боргів; про те, як починати війну; про права і обовязки приватних людей підчас війни на суходолі, про становисько торгових кораблів при початку війни; про автоматичні морські мини; про бомбардировку з воєнних кораблів; про права й обовязки нейтральних держав підчас війни та инші. Написано було декларацію що до кидання вибухливих знарядів з аеростатів. Цієї декларації не підписала Росія, Германія, Франція, Японія, Італія. Росія виробила багато всяких оговорок до конвенцій. Турція підписала всі конвенції, але з такими оговорками, які зовсім знищують ті конвенції.

СПОЛУЧЕНІ ШТАТИ.

Кандидатура Брайана. На демократичному конгресі в Денвері кандидатом демократів на президента утретє обрано Брайана, який дістав 893 голоси. Програма Брайанова така: безпосередні вибори до сенату, перегляд протекціонного тарифу; що до трестів—надання їм права вести справи на всій союзній території, але заборона одній особі бути одночасно директором кількох однакових товариств; вселюдна подоходна подать; обовязковий третейський суд, який розбіратиме спірки між робітниками і підприємцями та автономія Філіпінських островів. Брайанові зараз 48 років. Кандидатом на президента він був ще в 1896 році.

ОСТАННІ ВІСТИ.

(По телеграфу та з газет).

Державна Рада.

ПЕТЕРБУРГ, 3. Засідання починається в 1 год. 20 хвилин. В ложі міністрів міністри: фінансів, закордонних справ, юстиції, торгу і промисловости, державний контрольор, помішник воєнного міністра.

Без дебатів принято 18 законопроектів, ухвалених Державною Думою.

Законопроект про асігновку на ріжні потреби київської політехніки приймається з незначною редакційною поправкою і через це повертається знову в Думу. З приводу встановлення штату морського генерального штаба Шванебах від імени комісії заявляє, що комісія не згоджується затвердити законопроект, відносно якого Дума допустила нарушення основних законів.

Не вважаючи на те, що законопроект обороняє державний контрольор, Рада його одкидає.

Відгуки парламентського життя.

ПЕТЕРБУРГ, 2. Фінансова і законодатня комісії Державної Ради більшістю голосів рішили пропонувати загальним зборам Ради обміркування законопроекта про жалування депутатам відсунути до осени.

Державній Раді лишилось ще розглянути до роспуска 130 законопроектів. Будуть призначати денні й вечірові засідання.

Трудовики скликають конференцію в сентябрі.

Депутатові с.-д. Кузнецову дозволено губернатором прочитати в Катеринославі доклад про діяльність 3-ої Думи.

В осени в Думу буде внесено законопроект про місцеве самопорядкування в Польщі.

В інтервью, надрукованому в „Россіи", депутат з Київщини, селянин Сідоренко, спростовуючи чутки про те, що ніби депутати-селяне „полівіли", каже: „Ми з пихою можемо заявити, що не забруднили своєї селянської групи. Тим, хто хоче конституції, в нашій селянській групі ніколи не буде місця!"

Діяльність уряду та адміністрації.

ПЕТЕРБУРГ, 2. „Слово" повідомляє про чутку, що ніби начальника генерального штаба Паліцина буде призначено командуючим військом київської округи замість генерала Сухомлинова, якого буде призначено на иншу посаду. На посаду ж начальника генерального штаба буде призначено помішника воєнного міністра Поліванова.

Другий департамент Державної Ради ухвалив проект залізниці—„Одеса—Бахмач".

„Вечеръ" з певних джерел одібрав звістку, що в осени буде зроблено велику позичку. Підписка буде прийматись в Англії та Франції.

Продовольча поміч переселенцям.

МОСКВА, 2. Загально-земській організації князь Львов прислав телеграму з Далекого Сходу про становище продовольчо-санітарної допомоги переселенцям. Поміч організовано скрізь від Іркутського на схід, по забайкальській та китайській залізницях, в амурській та усурійській країнах і на річці Зеї. Всього функціонує 37 інституцій, рахуючи медичні, фельшерські пункти, крамниці, склади, їдальні. Організація приставляє хліб в самі далекі закутки і провадить боротьбу з цингою та тифом.

По земствах.

ВЯТКА, 2. Глазовське надзвичайне земське зібрання зробило постанову про заведення загальної освіти в повіті і призначило на протязі 10 років засновувати щорічно по 27 шкіл.

ОРЕЛ, 2. Надзвичайні земські збори зробили постанову про заснування в с. Спаському та Лутовіновці шкіл в пам'ять І. С. Тургенева.

Судові справи.

ПЕТЕРБУРГ, 2. Редактора професіонального журнала „Голос ткача" Горкіна присуджено палатою до кріпости на півроку за статтю про жертви 9 января.

Половнев, якого обвинувачують за вбивство Герценштейна, не признається і запевняє, що й инші його товариші не брали участи в цьому злочині. Є чутка, що викрито тих осіб, які повідомили у „Вѣче" про вбивство Герценштейна раніш, ніж того було вбито.

ОДЕСА, 2. Воєнний суд присудив повісити Брехунова, Єргієва, Петрова та Ємельянова, які, сидючи в тюрмі, знасилували арештанта, а потім його повісили.

Бувшого ректора новоросійського університета Занчевського і проректора Васьковського віддано під суд.

Смерть поета П. Вейнберга.

ПЕТЕРБУРГ, 3. Вночі на 78 році життя помер відомий письменник російський Петро Вейнберг.

У союзників.

ПЕТЕРБУРГ, 2. Дубровин готує матеріяли про злочин в інтенданстві та про крадіжі у воєнному відомстві.

ОДЕСА, 2. Газета Коновніцина „За Царя и Родину" вже припинилася. Два місяці перед цим редакція не виплачувала жалування наборщикам і служащим.

Трус.

ПЕТЕРБУРГ, 2. В клініці проф. Бехтерева в кімнаті швейцара зроблено трус. Нічого незаконного не знайдено.

мадою та літературою, яка ніколи не повинна спускатись з де-якої ідейної високости. До того ж додержувати думки, що „хата—покришка", навіть не практично, бо однаково ж учинки того „свого чоловіка", скоро вони мають громадську вагу, і без нас вийдуть за поріг своєї хати і стануть на-віч перед чужими людьми. І коли ми таким учинкам сами не складемо ціни й не дамо одсічі, то вони на всіх нас покладуть пляму, як на пособників чи переводчиків. Дивитись на небажані вчинки мовчки, значить—як що не допомагати їм, то принаймні покривати й лишати лихе коріння на далі, коли воно, розростаючись, може прибрати занадто вже огидного вигляду. Не зробивши, може й болючої, операції завчасу, як раз дочекаєшся того, що вже й операція не пособить, хоч і як це прикро, хоч і як часом огидно, а треба, конче треба власною рукою роскрити свою болячку, треба самому зробити болючу операцію, бо коли її робитиме чужа рука, то далеко болючіще буде, та й не легко, задавнивши хворобу, і ліків проти неї шукати. А надто це треба сказати про такі моменти, коли взагалі помічається пониження літературної етики та коли єсть небезпека, що те пониження йтиме crescendo.

Правда, буває полеміка і полеміка. На мою думку, полеміка має вагу і повинна вестися лишень доти, доки вияснюється справа та сторони держаться в рямцях літературної пристойности, не переходячи на особисті зачіпки. Полеміка літературна—не лайка і не сварка базарних перекупок. На лихо, трапляються полемісти, яким байдуже про справу, байдуже про правду: їм треба тільки, аби, як то кажуть, моє було зверху. Звичайно, що з такими нічого довго балакати, а доводиться дати їм повну волю на „полі брани",—нехай собі гукають на йому до схочу, хоч иноді користно буває—не для них, певна річ, а для третіх особ,—показати, чого такі способи полеміки варті. Я не хочу цим разом чіпати конкретних зразків такої полеміки; скажу тільки, що особисто для мене вона просто огидна і скоро я бачу, що супротивник б'є на те тільки, аби перекричати, то я замовкаю: нехай собі кричить чоловік на здоровля та пробує, чи голосну горлянку має...

Отже читачі, яким полеміка не до смаку, нехай просто не читають її, але нехай не вимагають, щоб її зовсім не було. Цього не тільки не може, а й не повинно бути, і було б занадто зле, як би так сталося. Спокій могили ні про що добре не свідчить, а тільки про гнилизну та роспад; з другого боку тільки в процесі боротьби думок нарождається правда на світ. А правда—це єдина мета у кожного чесного письменника, що поважає себе та на працю свою дивиться, як на службу єдиній непідкупній правді. Почуття правди, той, скажу так, вищий нюх до неї напевне вдержить такого письменника на слизькому шляху полеміки й не допустить його до чисто особистої сварки та справді таки нікому й ні на що непотрібної, шкодливої гризні.

Сергій Єфремов.

Генерал Дюфур.

(З недавнього минулого Швейцарії).

Скільки разів бував я в Женеві, завжди особливу мою увагу звертав на себе монумент, що стоїть там на невеличкому пляцу перед гарним будинком оперного театра. На білому, мармуровому постаменті темна бронзова фігура на коні. Кінь в спокійній позі підняв праву передню ногу, а на коні старенький, безвусий чоловічок, у чудернацькому капелюші простягає чогось перед себе руку, Фігура незвичайно миролюбного, міщанського, не войовничого вигляду, а тимчасом на білому постаменті стоїть: „Генерал Дюфур, начальник усього федерального війська", а на другому боці написано, що монумент поставлено генералові коштом нації і гроші напливали з всенародних жертв. Далі дати: час постановки монумента й роки життя Дюфура; видно, що жив він страшенно довго, щось років більш восьмидесяти, і вмер в восьмидесятих роках минулого віку. Років через пять після смерти поставлено вже йому і монумента.

— Що воно за генерал такий дивний? думаю я собі бувало.

Сього літа переходив я той пляц з давнім приятелем старим емігрантом дідом Кузьмою, як його всі тут величають, що вже більш тридцятка літ безвиїздно живе в Женеві і зна саме місто та його звичаї так, як свою власну хату. До нього і звернувся я за поясненями.

— Що це за фігура така, скажіть мені будь ласка?

— А ви й досі не знаєте? Та цеж тутешній найбільший вояка Дюфур.

— Ну, кажу, по ньому не видно, щоб був він справжній вояка. Та за щож йому і монумента постановили? Скільки мені відомо, то Швейцарія в останні віки і не воювала серіозно ні з ким?

— Та це ціла історія, а поставили йому монумента за те, що вгамував він революцію. При мені цього пам'ятника й ставили. Як хочете слухати, то я вам можу росказати всю подію.

— Ну, ну будь ласка, роскажіть,—я вже давно цікавлюсь цією фігурою.

— Як таке, то зайдім тут на „бастіон" у холодочок і сядьмо.

— Добре.

Сіли ми у садочку і Кузьма почав.

— Дюфура застав я ще живим у Женеві і бачив його не раз. От таким міщанином і виглядав він, як тут його вироблено на коні. Дуже вже стареньким мешкав він тут, тут і помер. Був я навіть на похороні. Як ви, мабудь, знаєте, у нас в Швейцарії нема постійного війська, а коли треба, скликається тільки національна міліція. Всі відбувають тут недовгу салдатську службу, а потім розбігаються кожний по своїх домівках. Так само й офіцері: всі вони „в запасі" і кожний живе собі, як знає: хто до слушного часу у шинку вино продає, хто якоюсь гостиницею заправляє, ну а штабних офіцерів—спеціалістів, полковників і генералів, тут дуже небагато вони вже служать постійно, а, про всяк случай, є й справжній військовий спеціяліст—начальник над усім військом, військовий шеф, як його тут називають. От таким шефом і був свого часу генерал Дюфур. Була це незвичайно розумна і з великою ерудіцією людина. Про нього росказують от що.

В половині минулого віку, щось в шестидесятих роках, здається, тут в федеральнім конгресі пройшла постанова: відділити церкву від справ державних, а єзуїтів, які здавна тут завелися і культурі края багато шкодили, геть вигнати за державні межі. Питання це довго й незвичайно гаряче обмірковувалось по всіх кантонах і майже скрізь більшість голосувала проти єзуїтів, але скрізь таки лишалось не мало й незадоволених. У всьому краї постанова ця викликала великий заколот і особливо багато незадоволених було в щиро католицьких кантонах: в Фрібурзі, Грабіндені, Валіському кантоні і в инших. Кантони ці запротестували проти такої постанови, забунтували й заявили, що вони виходять з Швейцарської спілки, відокремлюються і закладають свою спілку, так званий тоді „зондербунд". Католицька Австрія піддержувала морально повстанців і обіцялася при первій змозі ввести своє військо на підмогу, аби тільки вони почали війну з силами федерального уряду.

Конгрес одразу опинився в незвичайно прикрому становищі: федерації загрожував роспад і урядовцям—найзвичайнісеньким купцям і міщанам, що зроду й не чували про військові справи—як не як, а доводилось міркувати про способи, як захистити край і вгамувати бунт католицьких кантонів, з за яких виглядала ще тоді деспотична Австрія, що рада була проковтнути невеличку і вільну Швейцарію.

Конгрес звернувся до Дюфура, і доручив йому оборону цілости федерації і прав спілки.

Дюфур, щоб припинити революцію, почав вимагати, щоб дали йому 100.000 війська, величезний запас артілерії, санітарний обоз, незвичайні харчові припаси і т. и. Для економичного міщанського уряду це все здалось незвичайно великим.

— Бога ви побійтесь!—закричали йому.— Нащо вам така сила людей і запасів? Та це ж грошей силу коштуватиме! На що воно? Де ж ви бачили таку прирву грошей витрачувати? Та це ж пусте! Щоб оцю горстку повстанців розігнати доволі пять-десять тисяч війська, а ви хочете таку величезну армію.

— Як собі хочете,—спокійно відповів Дюфур,—може хто й згодиться робити по вашому, а я без всього цього, що сказав, воювати не піду.

Нічого з ним було робити, помялись трохи представники тодішнього федерального уряду й мусіли пристати на пропозицію Дюфура, бо замінити його було ніким. Гроші асігновано і одразу змобілізовано величезну армію з усім потрібним военним антуражом, з сильною артілерією, конницею і з усякими припасами.

Незвичайно прудкими переходами Дюфур рушив у-перед і хутко, десь здається у Фрібургському кантоні, зо всіх боків обступив невеличкий табор повстанців і зараз же сповістив їх, щоб вислали до нього делегатів для переговорів.

Прийшли три горожанини—купці.

— Ні,—сказав їм Дюфур,—з вами, панове купці, у мене буде розмова потім, а тепер давайте мені справжніх вояків—офіцерів, які б дійсно розуміли воєнну техніку й науку.

Прийшли два офіцери.

З ними довго говорив Дюфур, показав їм всю свою силу, лічбу полків, артилерію, бойові запаси, а тоді й питає:

— Ну що, бачили? Ну, як думаєте, що з вами буде, як я по вас тарахну з моїх гармат? Не надійтесь на Австрію, бо докн вони прийдуть, то я вас геть порозкидаю, перебью вас усіх, так, що ніхто звідсіль живий і не вискоче.

Подивились на все панове офіцери й згодились, що воювати їм нікуди.

— Ідіть тепер, скінчив аудієнцію Дюфур, і перекажіть, що бачили, своїм, а до мене нехай пришлють вже купців.

Прийшли депутати горожане й почались переговори.

— Показав я вашим офіцерам,—казав Дюфур,—свою силу й запаси і вони, мабудь, все це переказали вам. Значить ви знаєте, що міг-би я з вами зробити, коли б почав громити вас артілерією; а тепер я пропоную вам здатися й не доводити мене до того, щоб штурмовати вас гарматами.

Тверді ці й авторітетні слова зробили своє діло і переговори вмить скінчились. Повстанці здались Дюфурові.

Зараз військо їх було роззброено і всіх розпущено по домівках. Вищих военних начальників арештовано. Представники збунтованих кантонів підписали трактат згоди, яку ствердив і Дюфур.

До конгресу він подав звістку, що революцію припинено й що війна, таким способом, щасливо скінчилась, а за швидке і докладне виповнення доручення він вимагав собі нагороди.

Конгрес, певна річ, незвичайно зрадів такому щасливому кінцю справи і, дякуючи за все, питав Дюфура, чого б він хотів собі особисто в награду за скінчення війни.

Дюфур одписав, що в награду собі він вимагає, щоб усі вязні, арештовані в справі бунту, були випущені, щоб усі судові діла, що з цього виникли, було припинено і взагалі, щоб вся ця нещасна справа революції була забута й відкинута. Конгрес свято виповнив його жадання, так все воно й сталося, як він хотів і, таким чином, революція ця скінчилась і була вгамована без розливу й крапелиночки крови, без усякого страждання й без нічеї кривди.

— Так от за що і поставили цього монумента Дюфурові, додав Кузьма! І даремне ви шукатимете тут у цьому памятнику чогось геройського, войовничого. Ви ж бачите, що це надзвичайно проста й демократична фігура. Не сидить він чортом на летючому коні, очі його не горять жаданням вбивства і крови, ні — дивіться: тихенько усівся він собі на спокійненькій, ситій кобильчині і протягає руку, так неначе сказати хоче: ша, тихше! Не сваріться, живіть мирно та щасливо і на віщо вам таки битися!?...

— Так от що це за Дюфур! Чудне діло! подумав я собі, коли дід Кузьма, скінчивши оповіданя, почав крутити цигарку.

І дійсно таки, чудна це сторона, до вояки не воюють і де їм ставлять монументи за воєнну прогулянку, на якій не зроблено ні одного вистрілу і не вбито ні одної людини.

Чудно теж чути про революцію, яку гамують без страждання і без кривди і крови!

Правда, чудні діла Твої, Господи!

908 24—VI

с. Криве.

О. Юркевич.

За кордоном.

В Персії.

ПЕТЕРБУРГ, 2. Реакціонери складають петіцію, щоб більш не було скликано меджіліса. Німецький кулеметний одряд віддано козачій бригаді. Уповноважені від воєнного міністерства виїхали в провінцію наймати салдатів.

Четверо лідерів шаховської партії, яких був заслав меджіліс, повернулись назад. Їх урочисто зустрів шах з великою вартою під прапором пророка.

З провінції збіраються підписи під петіцією про скликання меджіліса.

ПРАГА, 3. На другому засіданні обмірковувалось питання про славянську виставку в Москві. Балотировкою одноголосно ухвалено зорганізувати виставку в 1911 або не пізніш як в 1912 році.

В Турції.

ПЕТЕРБУРГ, 2. Революція в Турції збільшується. Проводирі младотурків звертаються з відозвами не тільки до турків, але й до турецьких християн і умовляються з македонськими організаціями. Збіраються гроші, зброя.

Младотурки мають багато прихильників серед салдатів та офицерів, переконаних, що спасення Турції тільки в конституції і обмеженні султана.

В Ільдіз-Кіоску арештовано 150 офицерів. В рухові беруть участь 10 офицерів манастирського гарнізона.

Петербурзький дипломатичний корпус має відомости, що заколот в турецькому військові збільшується. В турецькому посольстві сподіваються, що заколот через тиждень буде припинено.

„Бирж. Вѣд." мають звістку, що непорозуміння в війську викликано неакуратною видачою жалування.

Література, наука, уміліcть і техніка.

= **Етнографична подорож.** (*До уваги прихильникам української музики*). Відомий український музичний теоретик др. Філярет Колесса, автор великої розвідки „Ритмика українських народних пісень" і професор Вищого Музичного Інституту у Львові має цього літа виїхати в етнографичну подорож на лівобережну Україну для записування мелодій дум та історичних пісень від кобзарів (бандуристів). Успіх цеї екскурсії залежатиме в значній мірі від сподіваної допомоги д. Колессі з боку людей, що живуть в тих місцях, де є кобзарі. Допомога ця може виявлятися в формі попередніх переговорів з кобзарем про те, щоб він був в певному місці в призначені тими переговорами дні (не раніше 15-го іюля і не пізніше 15-го августа), а крім того—в формі переговорів про розмір плати кобзарям за співання дум і пісень. Осіб, які бажають подати таку запомогу, просять про результати цих переговорів сповіщати Афанасія Георгієвича Сластіонова (адреса г. Миргород, полтавської губ. для Ф. Колесси). Дуже добре було б, як би в тих листах було вияснено місцеві умови життя для наїздного чоловіка (особливо це важно в селах і містечках, де немає гостиниць), як би було подробно показано дорогу до того місця, де живе кобзарь (особливо, як туди треба їхати кіньми), і було написано, до кого саме треба звернутися по приїзді на місце з проханням показати, де живе кобзарь, і помогти з ним зпізнатися. Всякі поради й уваги місцевих людей що до екскурсії буде прийнято з великою подякою.

= **Нова книжка.** У Львові вийшла з друку нова книжечка (вірші): „Лесь Медобірський. *Погасло світло.* Думки".

= Вийшло з друку 6 ч. українського журнала „Економіст"; зміст його *А. І.* Кооперативний з'їзд в Москві.—Про муніціпалізацію землі.—Парові молотильні в Німеччині.—Селянські спілки обезпечення худоби.—Значіння приватної і державної ініціятиви в кооперації.—Обіжник краєвого союза ревізійного у Львові з дня 30 червня 1908 до союзних стоваришень заробкових і господарських.—*І. П.* Позичкові каси й крамниці.—Новинки.—Нові стоваришення—Нові книжки.

Вийшло з друку 12 ч. українського популярно-наукового педагогичного журналу „Учитель"; зміст його: *Е. Гарокур*: Над колискою (вірш).—*Іван Созанський*: Олександер Дужнович, угро-руський автор учебників і публіцист.—*С. Герусинський*: Розвій народного шкільництва у Львові в 1906—7 р.—*Б. Гіж*: Вакаційні оселі.—Про німецьку вимову—З часописів і журналів.—Новинки.

= Нове українське видавництво „Шлях" друкує зараз у Київі першу свою книжку: „Ввесь світ в українській справі",—убивство Потоцького Січинським 12 апріля 1908 року. В книжці зібрано все, що писалося про цю подію в газетах усього світу. Готуються до друку брошури Брікнера, Каутського та ин.

= Максим Горький написав повість: „Солдаты", в якій змальовано життя російських салдатів за 3—4 останніх роки. Яскравими фарбами в повісті виведено всі порядки казарм, вплив їх на псіхологію людини, що там опиниться. Основою повісти—дійсні події. Вийде вона окремою книжкою за кордоном.

Театр і музика.

— **Труппа М. К. Саксаганського.** Цими днями виставляла пієсу „В липневу ніч". За два місяці, які грає ця труппа в Київі, це, здається перша спроба виставити перекладну пьєсу. Неможна сказати, щоб вибор було зроблено дуже щасливо. В українській драматичній літературі є тепер багато перекладених пьєс з творів корифеїв европейської драми і дуже шкода, що труппа ними абсолютно не користується.

Вистава „Липневої ночі" пройшла дуже добре. Окрім надзвичайно гарної гри самого О. К. Саксаганського треба зазначити ще гру Позняченка, Лініцької та Попової.

— Вистави труппи М. Садовського роспочалися в Катеринодарі (на Кубанщині) 1 іюля „Суєтою".

— Український спектакль на селі. В с. Чутові, на Полтавщині, 29 іюня на користь місцевого попечительства про вбогих аматори виставляли комедію Старицького „За двома зайцями". Спектакль пройшов добре і публіка зосталась ним довольна.

— Композітор Масканьї скінчив нову оперу: „Ізабо".

ДОПИСИ.

(*Од власних кореспондентів*).

СКВИРСЬКИЙ ПОВІТ, (на Київщині). Після доброго дощу, що пройшов оце останніми днями по нашій місцевости, ожили трави й розправились трохи зморшки суму по обличчі наших хліборобів: бо є надія на врожай ярини та городини. Але для власників хоч невеличких садочків настав прикрий час: як та хижа галич наскакують на чужі садки зграї дітвори і обносять зелепухи-яблука та грушки... Без жалю нищать „малі герої" зелену фрукту, об'їдаються нею і опісля слабнуть на живіт. Та не сама тільки малеча навідується у нас до чужих садків (чиї б вони не були!) і дорослі не гребають можливістю побувати в чужім садку або городі та покористуватися там чим можна.

—

СТАЙКІВСЬКА ВОЛОСТЬ, київського повіту. Ще 27 января цього року Стайківський волосний сход, зважаючи на те, що селянські достатки через недорід хліба дедалі підупадають, зменшив розкладку мирських податків на волосні потреби в біжучому році на 1319 карб. 77 коп. А саме: на жалування волосному старшині призначив 100 карб., на рік, замісць колишніх 160 карб., писареві—300, замісць 510 карб., його помішникові—60 замісто 200 карб., волосному касірові—25, замісць 30 карб., сторожеві та десятникам—220, замісць 340 карб., на роз'їзди волосному начальству і приставку пошти—180, проти колишніх 397 карб. 80 коп., на паливо для волости—100, замісць 150 карб., на опоряження і господарські видатки для волости—50 карб., замісто 150 карб., і на виплату страховки –7 карб. 60 коп., замісць 12 карб. 25 коп. Окрім того сход зовсім одмовився платить такі податки: на содержання конвойних—144 карб., фершалові за прищеплення віспи—40 карб., на трати, як доводиться їхати в військове присутствіе,—10 карб., на книги і бланки —100 карб., жалування суддям—60 карб., на арештанські помешкання—33 карб. 32 коп. і на всякі несподівані видатки—25 карб.

Опісля ще два рази—24 февраля і 8 минулого іюня—зкликувано волосний сход, —в тій надії, що він змінить свою постанову і визначить волосну роскладку в такій мірі, як було досі, але сход не одступив од своєї першої постанови. На цьому справа була якось замовкла, аж цими днями прилинула оце до нас звістка, що київо-радомисльський з'їзд мирових посредників, куди поскаржилась волость, в засіданні 21 іюня скасував постанову волосного схода, обов'язавши селян платить мирські податки на волосні потреби по торішній розкладці,

—

С. ГРАНІВКА, дубенського повіту (на Волині). Місцевий поміщик, член „краєвої" партії, граф Тарнавський захотів помінятися з селянами на землю так, щоб селяне віддали йому свої луки, а він за це дасть ґрунт, на половину змішаний з кремінем, і дуже мало вартий. Селяне на таку панську ласку не згодилися. Тоді граф не дозволив гранівським селянам пасти товар в його лісі (звичайно за плату), тимчасом як товар селян з Тарнавки та Івання там пасся. Гранівці й собі потроху крадькома попасали в графському лісі, поки скарбівничі не зайняли. Селяне, знаючи, що за кожну корову доведеться платити по 3 карб., яких немає, одбили товар та й заспокоїлись. Коли це через кілька годин наїхали справник та стражники, щоб втихомирювати „бунт". Почали найперше з городів, які попсували так, що не лишилось ні одного чистого кущика, а далі взялись до людей. Арештовано 8 душ і одвезено до Дубна.

Селяне скаржились на це Виталію і цей пан-отець зараз же написав телеґраму з протестом до міністра внутрішніх справ, але „не будучи дуракъ" не од імени „союза русск. нар.", а од гранівської громади і впевняв селян, що царь зараз призначить зробити слідство.

Календарні відомости.

Пятниця, 4 іюля. Св. Андрія Критського, прп. Євфимія чуд., Марфи.

Сх. сон. 4 год. 7 хв., зах. сон 8 г. 5 хв.

ПАРАХОДИ.

1) **Київ—Катеринослав.** Відходять кожн. дня.
З Київа . . . . . 9 г. р, і 5 г. по півдні.
„ Катеринослава . 8 г. р. і 5 г. по півдні.
2) **Київ—Гоміль.**
З Київа . . . . . 9 г. р. і 2 г. дня.
„ Гоміля . . . . . 8 г. р. і 1½ г. дня.
3) **Київ—Чернігів.**
З Київа . . . . . 5 г, по півдні.
„ Чернігова . . . 6 г. вечора.
4) **Київ—Пінск.**
З Київа . . . . . 10 г ранку.
„ Пінска . . . . 9 г. ранку.
5) **Київ—Чорнобіль**
З Київа . . . . . 10 г. р, і 6 г. вечора.
„ Чорнобіля . . . 8 г. веч. і 8 г. ранку.
6) **Київ—Могильов.**
З Київа по понеділкам, серед., п'ятницям і суботам в 2 год. дня.
„ Могильова по неділям, вівторкам, четв. і п'ятницям в 6 год. ранку.
7) **Могильов—Оршанськ**) кожного дня.
8) **Гоміль—Вітка** . .)

Увага: 1) Окрім почтово-пасажирських пароходів по всіх лініях будуть ходить товаро-пасажирські і грузові пароходи.

Редактор **П. Павловський.**
Видавець **Є. Чикаленко.**

Оповістки.

НОВА КНИЖКА:
Видання Товариства „ПРОСВІТА" у Київі.

„За рідний край".

(Оповідання про Орлеанську дівчину ЖАННУ д'АРК).

ц. 7 к.

Склад видання в Товаристві „Просвіта", Троїцька пл., Народн. Дім і в „Українській Книгарні", Безаківська, 8. 0-263-1

Продається повний комплект
ЖУРНАЛА

„Нова Громада"

за рік 1906 (12 книжок).

Ціна з пересилкою 3 р. 50 к.

Адресувати: **Київ, контора газети „РАДА" В. Підвальна, 6.** р-186-17

Вийшов з друку І-й і 2-й том

„Словаря української мови",

зібраний редакцією журнала „Кіевская Старина" і упорядкований, з додатком власного матеріялу, Борисом Грінченком.

Передплата на увесь Словарь приймається тілько в протязі 1908 року за ціну 7 руб. Коли вийдуть усі чотирі томи, ціну буде побільшено. Кожний том окремо не продається.

Передплату засилати на адресу: Редакція журнала „Україна",—Київ, М.-Благовіщенська, № 59, кв. 10. 3—251—5

Приймається підписка на 1908 рік на щотижневу газету

„СЛОВО"

РІК ВИДАННЯ ДРУГИЙ.

„СЛОВО" призначено для українських, городських і сільських робітників. Через це **„СЛОВО"** особливу увагу звертатиме на прояви робітничого руху на всім світі і особливо на Україні.

Обстоюючи справедливі національні домагання українського народу, **„СЛОВО"** не меншу увагу звертатиме на потреби і прояви національного життя українського народу Галицької, Угорської і особливо Російської України.

На сторінках **„СЛОВА"** знайде собі місце все більш-менш видатне з політичного і соціяльно-економичного життя України, Росії та Західної Европи.

Редакція і співробітники зостаються тіж самі.

Підписна ціна з пересилкою і доставкою: в Росії на 1 рік—3 рублі, на 1 місяць—30 к., одне число 5 коп., за границю на рік— 15 р., на1 місяць 50 к.

Адрес редакції і контори: **Кіевъ, Большая Владимирская № 76.**

Підписка приймається і в книгарні „України", Безаківська 8.

Редактор **С. Петлюра.** 0-38-23 Видавниця **О. Корольова.**

Вийшов 5-й випуск.

ПРИЙМАЄТЬСЯ ПЕРЕДПЛАТА НА ВИДАННЯ:

УКРАЇНСЬКА МУЗА.

Поетична антологія, (історична хрестоматія)

під редакцією **Олекси Коваленка,**

в 12 випусках; виходе кожного місяця. В антологію входять кращі твори **всіх найвидатніших українських поетів**, починаючи од **найстаріших** корифеїв і до наших днів: з **України Російської, Галичини, Буковини і Америки**, всього до 120 поетів. В кожному випуску будуть твори нові і вже друковані, з портретами, автобіографіями і біографіями поетів, заставками і віньєтками. Збірник буде *великого формату* і матиме до 1200 ст. Ціна кожного окремого випуску 25 к., з пересилкою 30 коп.; а **по передплаті—2 рублі за всі 12 випусків**, з пересилкою 2 р. 50 к. Можна на виплат: 1 руб. зараз, 1 руб. через місяць і 50 коп. 1 липня (іюля). За границю: 3 р. 50 коп. з пересилкою, в Австрії 8 корон, в Америці 2 доляри. *Гроші посилать по адресі редакції*: **Київ, Іванівська улиця 75, Олексі Коваленкові**, або в „Українську Книгарню", Безаківська 8, або в книгарню Л. Ідзіковського, Хрещатик, 29.

В 5-му випуску надруковані: Пчілка Олена (Косач), Білиловський, Масляк, Грабович, Грінченко, Шнайдер (Кравченко), Бобенко, Короленко, Кононенко. 3-262-1

Видавництво „ШЛЯХ".

Друкується і незабаром вийде

„Ввесь світ в Українській справі".

Подія 12 квітня 1908 року.

ГОЛОСИ З ПРЕСИ—(ВСІ КРАЇНИ)...

Біля 100 вирізок.

Переклали на укр. мову і упорядкували **В. Степанківський і Левко Юркевич.** 3-261-2

ДРАМИ й КОМЕДІЇ.

Переклад під редакцією Б. Грінченна.

1. **ІБСЕН Г.** Підпори громадянства. Ком. на 4 дії пер. М. Загірньої. Дозв. до вист. 16 мая 1907. № 5693, ц. 30 к.
2. **ІБСЕН Г.** Ворог народові. Пер. М. Загірньої. Дозв. до вист. 11 окт. 1907. № 10606. ц. 30 к.
3. **ІБСЕН Г.** Примари. Др. 3 д. Пер. М. Загірньої. Дозв. до вист. 13 нояб. 1907. № 16712, ц. 30 к.
4. **МІРБО О.** У золотих кайданах. Ком. на 3 д. Пер. Б. Грінченка. Дозв. до вист. 7 янв. 1908. № 1864, ц. 35 к.
5. **МЕТЕРЛІНК М.** Монна Ванна. Др. 3 д. Пер. М. Загірньої. Дозв. до вист. 18 дек. 1907. № 1865, ц. 30 к.
6. **ЗУДЕРМАН Г.** У рідній сем'ї. Др. 4 д. Пер. М. Загірньої. Дозв. до вист. 20 февр. 1908. № 1987, ц. 30 к.
7. **ІБСЕН Г.** Нора. Др. 3 д. Пер. М. Загірньої. Дозв. до вист. 3 марта 1908. № 2651, ц. 30 к.
8. **ІБСЕН Г.** Гедда Габлер. Др. 4 д. Пер. Н. Грінченко. Дозв. до вист. 3 марта 1908. № 2659, ц. 30 к.
9. **ГАУПТМАН Г.** Візник Геншель. Др. 5 д. Пер. Б. Грінченко. Дозв. до вист. 20 марта 1908. № 3117, ц. 30 к.
10. **ШНІЦЛЕР А.** Забавки. Др. 3 д., ц. 30 к.

ГРІНЧЕНКО Б. Драми й комедії. І. Ясні зорі. Др. 5 д. II. Нахмарило. Ком. 3 д. Ш. Степовий гість. Др. 5 д. IV. Серед бурі. Др. 5 д. V. Арсен Яворенко. Др. 5 д., ц. 1 р. 50 к. Дозв. до вист. перші чотирі 1 мая 1902. № 3654—3657, а остання по рукопису, без третьої дії, під заголовком: „На громадській роботі" 16 февр. 1904. № 1780.

ГРІНЧЕНКО Б. На новий шлях. Др. 5 д. Дозв. до вист. 5 іюня 1906. № 5216 („Прав. Вѣст." 1906 № 141), ц. 30 к. 10—236—10

В Українській Книгарні

(бувшій „Київської Старини") Київ, Безаківська улиця № 8.

Продаються ось які нові книжки:

Архипенко Є. Будова вулика Дадана. З малюнками. Спб., ц. 10 коп.
Богданов Н. М. Як іде життя в світі (оповідання старої миші). Переклав Юр. Сірий. К., ціна 6 коп.
Ванькевич К. (свящ.). Проповіді до малоруського народа на його рідній мові. К.-Под., р. 1908, ц. 25 коп.
Ванченко К. И. Малороссійскій театръ. Москва, ц. 2 р.
Вазов Іван. Павло. Оповідання. Переклад з болгарської мови. К., р. 1908, ц. 1 к.
Горький М. Приятелі. Переклав П. Гоздов-Трипольський, Москва, р. 1908, ц. 6 к.
Горбачев К. Гнилець і боротьба з ним у дуплянках та рамкових вуликах. Спб., р. 1908, ціна 3 коп.
Грінченко Б. Про пустині. З малюнками. К., р. 1908, ц. 8 к.
Корольов В. Як годувати худобу. З малюнками. К., р. 1908, ц. 10 к.
Кримский А. Украинская грамматика т. І. в. II і VI. Москва, 1908, ц. 65 к.
„ Пальмове гилля. Частина друга. Москва, р. 1908, ц. 40 коп.
Лункевич В. Сем'я у звірів, птиць, комах, риб та гадів. З малюнками. К., р. 1908. ціна 10 коп.
Левіцький М. Забув. Щастя Пейсаха Лейдермана. Два оповідання. К., р. 1908, ц. 4 к.
Лі Йонас. Дві матері. Оповідання. Переклад з норвежської мови. К., р. 1908, ц. 1 к.
Мірбо О. Бродяга. Оповідання. Переклад з французької мови. К., р. 1908, ц. 2 к.
Макогоненко В. В суді. Оповідання. К., р. 1908, ц. 3 к.
Маркович Д. Іван з Буджака. Шматок. Два оповідання. К., р. 1908, ц. 4 к.
„ На вовчому хуторі. Оповідання. К., р. 1908, ц. 3 к.
Мицюк О. Про піски Полтавщини та їх задобрювання. (З 14 малюнками і 1 картою). Полтава, р. 1908, ц. 15 к.
На одпочинок. Збірочка байок та жартів. К., р. 1908, ц. 4 к.
Перша серія (12 пр.) листовних карток з узорами для рушників, ц. по 2 і 3 к. за шт.
Перша серія (10 пр.) листовних карток з українськими артистами в ролах, ціна по 3 коп. за шт.
Петлюра С. До ювилею М. К. Заньковецької. К., р. 1907, ц. 20 к.
Рейзін Абрам. У найми. Оповідання. Переклад з еврейської мови. К., р. 1908, ц. 2½ к.
Родзевичова М. Мотлох. Оповідання. Переклад з польської мови. К., р. 1908, ц. 5 к.
Ротарь П. Не в руку. Оповідання. К., р. 1908, ц. 3 к.
Статут Київського Українського Клубу. К., р. 1908, ц. 5 коп.
Старицький М. П. Драматичні твори, т. І. К., р. 1907, ц. 2 р.
Сулима Т. С. Дячиха. Комедія на 4 дії. К., р. 1908, ц. 25 к.
Сунцов М. Історичні зразки українського літературного єднання. К., р. 1908, ц. 25 к.
„ Хліборобам. Харьків, р. 1908, ц. 10 к.
„ Діткам і дорослим. Підручник для впоряджування дітям розваг на Різдво і масницю. Х., р. 1908, ц. 15 к.
Стешенко І. Історія української драми, т. І. К., р. 1908, ц. 1 р. 60 к.
Сьогобочній Гр. Морські огні. Про маяки та про життя на їх. З малюнками. К., р. 1908, ц. 5 к.
Терновий Вінок. Літературно-артистичний альманах. Під редакцією О. Коваленка. З малюнками в фарбах. К., р. 1908, ц. 1 р. 25 к., в артистичній оправі 2 руб.
Українська Муза. Поетична антологія вип. 2-й Під ред. О. Коваленка. К., р. 1908, ціна 25 коп.
Чіанполі Д. Сільська вчителька. Оповідання. Переклад з італійської мови. К., 1908, ц. 4 к.
Чехов А. Лихо. Оповідання. Переклад з російської мови. К., р. 1908, ц. 2½ коп.
Ярошевичъ А. И. Очерки экономической жизни юго-западнаго края, в. І. Къ освѣщенію хуторского вопроса. К., 1908 г., ц. 35 коп.

На складі єсть багато цінних старих видань, які давно вийшли з продажу—всі в оправах. Крім того в книгарні єсть фотографичні портрети усіх українських письменників, діячів і артистів. Єсть великий вибір листовних карток з типами України, письменниками українськими, красвидами і історичними малюнками. Книгарня приймає передплату на всі українські часописи. Київ, Безаківська, 8. **Українська Книгарня** 0—18—31

Друкарня 1-ої Київської Артілі Друкарської Справи. Трьохсвятительська 5. Телеф. 1069.